

گزارش تجربه‌ای جدید و موفق از ارتقاء سطح انگیزه تحصیلی دانشجویان

مسعود رحیمی

کارشناس ارشد پرستاری بهداشت جامعه، مربی گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شاهرود، ایران

روانی، حرکتی نمی‌باشد، مشکلی مضاعف است. لذا باید جهت ارتقای کیفیت آموزشی دانشگاه‌ها، عوامل کاهش‌دهنده انگیزه تحصیلی دانشجویان شناسایی و برطرف گردند. و به همین دلیل، یکی از مشکلات شایع نظام‌های آموزشی در بسیاری از کشورها پایین بودن سطح انگیزه‌ی تحصیلی در بین یادگیرندگان است که سالانه زبان‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی زیادی را متوجه دولت‌ها و خانواده‌ها می‌کند و نظام آموزشی کشورها را با افت تحصیلی مواجه می‌کند (۶). علاقه‌مندی یادگیرندگان را می‌توان از راه‌های مختلف افزایش داد، مثلاً از راه متقاعد کردن آنان به این‌که یادگیری مورد نظر برای آنها ضروری و مفید است و یا از راه گنجاندن هدف‌های مورد نظر فراگیران در میان هدف‌های درسی (۲). همچنین روان‌شناسان انسان‌گرا معتقد هستند که انگیزه‌ی واقعی انسان‌ها در یادگیری، انگیزه‌ی درونی و خودجوش آنها است. فضای آموزشی باید باز، آزاد و انسانی باشد، به گونه‌ای که افراد آزادی عمل داشته باشند تا هر شیوه‌ی یادگیری را که مایلند خود انتخاب نمایند.

یکی از شرایط مهم آموزش، آفرینندگی ایجاد فضای آزاد یادگیری و تشویق یادگیرندگان به اظهار عقاید و اندیشه‌های خود و همچنین تشویق آنها به استفاده از روش‌های اکتشافی و ابداعی یادگیری است (۲).

از طرف دیگر، آموزش در حقیقت ارتباطی است که به منظور ایجاد یادگیری، پی‌ریزی و هماهنگ می‌شود و ضرورت دارد که اساتید شیوه‌ی تدریس خود را با سبک یادگیری دانشجویان تطبیق داده و به انتخاب الگوی مناسب آموزشی (فراگیر-مدار، معلم-مدار و ...) به عنوان یکی از عوامل برانگیزاننده‌ی فراگیران و ارتقاء سطح یادگیری آنان همت

پژوهش‌های مختلف نشان داده است که انگیزش یا علاقه به موضوع درسی، یادگیری آن موضوع را به مقدار زیادی افزایش می‌دهد (۱). انگیزه‌ها نیروی قوی در فرآیند یاددهی-یادگیری هستند، به طوری که حتی غنی‌ترین و بهترین برنامه‌های آموزشی سازماندهی شده نیز در صورت فقدان انگیزه در فراگیران سودمند نخواهد بود. با توجه به این‌که موفقیت هر مدرس به میزان انگیزه یادگیری فراگیران بستگی دارد، بنابراین در برنامه‌ریزی نوین آموزشی باید سعی مدرسین بر این باشد که از روش‌های مؤثر برانگیختن دانشجویان برای یادگیری مطلع باشند (۲). راش (۱۹۹۴) انگیزه را عالی‌ترین شاه‌راه یادگیری دانسته است. بدین معنی که هر چه انگیزه‌ی فرد برای آموختن و تحصیل بیشتر باشد، فعالیت و رنج و زحمت بیشتری را برای رسیدن به اهداف متحمل می‌شود. مثلاً اگر یادگیرنده دارای انگیزه‌ی تحصیلی بالاتری باشد به درس خوب توجه می‌کند، تکالیف درسی را جلدی می‌گیرد و علاوه بر آن سعی می‌کند اطلاعاتی بیش از آنچه در کلاس درس به او می‌آموزند یاد بگیرد (۳). از طرفی اگر شخصی صرفاً برای خوشایند افراد دیگر یا اطاعت از آنها بدون علاقه‌ی خویش عملی را انجام دهد فاقد انگیزه است. فقط زمانی که فرد عملی را از روی اراده خویش انجام داده و مصمم است از طریق این عمل به چیزی دست یابد، می‌توان آن را انگیزه نامید (۴).

امروزه یکی از بزرگترین معضلات آموزشی، کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان است (۵) و بنا به دلایل متعدد تعداد قابل توجهی از دانشجویان از انگیزه مناسبی برای مشارکتی فعال در فرآیند آموزش و یادگیری برخوردار نمی‌باشند که این موضوع در مورد دروسی که برای آنان کمتر کاربردی بوده و یا دقیقاً در جهت رفع نیازهای تخصصی‌شان در حیطه‌های شناختی و یا

محتوای درس به عمل آید و سپس ابهامات و اشکالات مربوط به موضوع توسط دانشجویان در کلاس مطرح و مرتفع گردد و در ادامه وقت باقی مانده صرف بحث گروهی پیرامون موضوع غیر درسی مورد علاقه دانشجویان گردد. بر اساس توافق انجام شده، کلاس مورد نظر بدین روش اداره گردید که به دنبال بازخورد انجام شده از دانشجویان، نتایج حاصله از ابعاد مختلف رضایت‌بخش بود، به ویژه این که پس از تصحیح اوراق امتحانی گروه‌های مختلفی که اینجانب با آنان در همان ترم واحد داشتم متوجه شدم که اعمال این روش نتایج خوبی از جهت نمره اخذ شده دانشجویان در درس مزبور در بر داشته است، به گونه‌ای که میانگین نمره امتحان گروه مذکور در این درس (۱۵/۹۷) بالاترین رده را در بین میانگین نمرات امتحانی سایر گروه‌ها (۶ گروه) آن هم در شرایط امتحانی نسبتاً مشابه از نظر نوع سؤالات ارائه شده به دنبال داشته است (۱۳/۴۸، ۱۵/۵۶، ۱۵/۴۸، ۱۴/۸۹، ۱۴/۶۸، ۱۴/۲۹ و ۱۳/۴۸).

بنابراین از آنجا که تغییر روش ایجاد شده در روش آموزش و نیز استفاده مؤثرتر از وقت کلاس، هم در راستای تأمین نظر و رضایت دانشجویان در بحث پیرامون مسائل مورد علاقه‌شان و هم تحقق مطلوب‌تر اهداف یادگیری نسبت به سایر گروه‌ها، نتیجه‌بخش بوده است، امید است گزارش آن بتواند عزم بیشتر همه دست‌اندرکاران امر آموزش را در مورد ضرورت اتخاذ سیاست‌ها و تمهیداتی جهت تحول در شرایط آموزش فعلی در دانشگاه‌ها را سبب گردد.

References

1. Abdol Alian M. Teaching and learning methods in and midwifery education. Babol; University of Medical and Health Sciences Publishing; 1998: 262. [In Persian]
2. Saif AA. Education and learning psychology. Tehran: Agah Publishing; 1989: 57-62. [In Persian]
3. Rush Sh, Vitale P. Analysis for determining factors that place elementary students at Risk. J of Educ Res 1994; 4 (3): 38-42.
4. Ramachandran L, Darmalingham T. Health education: New approach. New Delhi; Vikas Publishing House Pvt Ltd: 2003.

گمارند این تجربه به منظورافزایش انگیزه سطح مشارکت و یادگیری دانشجویان مامایی در درس اپیدمیولوژی و مبارزه با بیماری‌ها به کار گرفته شد و در این راستا پس از بررسی و احراز پایین بودن انگیزه حضور در کلاس، توجه و مشارکت دانشجویان در مورد درس مذکور، تصمیم گرفته شد در شرایط کلاس تغییری ایجاد گردد و ضمن نظرخواهی از گروه مربوطه، مشخص گردید که مشکل اساسی، نگرش دانشجویان نسبت به موضوع درسی است که احساس نیاز مبرمی به یادگیری آن ندارند و در نتیجه با روحیه‌ای پایین و صرفاً جهت غیبت نخوردن در کلاس حضور می‌یابند. لذا برای حل مشکل و ایجاد زمینه و شرایط حضور مشتاقانه و رضایت‌بخش آنان در جلسات هفتگی درس و ضمن مشورت با دانشجویان تصمیم گرفته شد:

اولاً: بخشی از وقت کلاس به بحث پیرامون موضوعات مورد علاقه دانشجویان اختصاص یابد و مقرر شد که در موضوع انسان، ابعاد وجودی‌اش، مشکلات وی و راه‌های فائق آمدن بر آن، بحث گروهی با انجام مطالعه قبلی توسط هر دانشجو صورت گیرد.

ثانیاً: همه افراد کلاس فعالیت‌های لازم درسی را نیز برای یادگیری محتوای واحد مربوطه انجام دهند بدین نحو که در هر جلسه موضوع جلسه آینده مشخص شده و آنان می‌بایست در طول هفته، شخصاً اقدام به مطالعه درس جلسه بعدی نمایند و برای اطمینان از انجام این کار توسط دانشجویان، در ابتدای هر جلسه ارزیابی لازم به شکل مقتضی جهت بررسی یادگیری

5. Amini A, Valizadeh S, Mohammadi B. Survey of effective factors on learning motivation of clinical students and suggesting the appropriate methods for reinforcement the learning motivation from the viewpoints of nursing and midwifery faculty, Tabriz University of Medical Sciences 2002. IJME 2002; 2 (2 (8)): 20. [In Persian]
6. Molavi P, Rostami Kh, Fadaii Naiini A, Mohammadnia H, Rasulzadeh B. Survey of effective factors in decrease of educational motivation of Ardabil Medical University Students. Scientific Magazine of Islamic Republic of Iran Medical Organization 2007; 25 (1): 53-8. [In Persian]